

ЗГРАДА ДРУГЕ БЕОГРАДСКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Друга београдска гимназија основана је почетком школске 1870/71. године. Имала је само четири разреда, па је званични назив школе био Друга београдска полугимназија, а по месту на којем се налазила била је позната под незваничним именом Палилулска полугимназија. Од 1876. год. званични назив школе био је Друга нижа гимназија, а од 1887. Друга београдска гимназија. Почев од 1886. год. отварани су виши разреди, тако да је 1892. год. гимназија добила и осми разред. У децембру 1898. год. школа је добила назив Гимназија Вука Стефановића Карапића, а у априлу 1904. год. школи је враћен назив Друга београдска гимназија.¹

Школа није имала своју зграду, па се настава одржавала у изнајмљеним приватним кућама. Гимназија је почела да ради у кући масе Јање Ђорђевића у Светогорској улици (данас Улица Лоле Рибара). Следеће године премештена је у кућу Јована Ђорђевића у Скопљанској улици (данас Нушићева). Одатле је 1883. год. прешла у зграду Живојина Блазнавца, управитеља вароши, у Светогорској улици. Из ове куће гимназија је 1897. год. пресељена у две зграде у Улици краља Александра (данас Булевар револуције), на Батал-џамији (простор где је сада зграда Скупштине СФРЈ). Ове зграде су се налазиле на имању породице Панђела, које је заузимало простор данашњег парка између зграде Скупштине и Влајковићеве улице.²

Зграде на Батал-џамији нису одговарале потребама гимназије. Биле су влажне и недовољно простране. Због тога је школски лекар Светозар М. Марковић у извештају Гимназије за школску 1901/2. годину написао да је „крајње време да се подигне модерна и здрава зграда“. У извештају за школску 1902/3. годину школски лекар

Момчило К. Ивковић истакао је да би требало што пре наменски сазидати модерну зграду, која би одговарала и педагошким и хигијенским условима.³ Сличне тепике имале су и друге београдске средње школе.

Подстакнути извештајима школских лекара и „лично уверени да су све гимназијске зграде у Београду рђаве“, Београђани су крајем августа 1903. год. образовали Одбор за подизање гимназијских зграда у Београду. Одбор је имао једанаест чланова, а за председника је изабран Коста Главинић, који је у то време био председник Београдске општине. Одбор је имао задатак да сарађује са министром просвете и да се стара да олмах отпочну припреме за подизање гимназијских зграда. Почетком септембра министар просвете Добротлав Ружић обавестио је чланове Одбора да ће зидање зграда за гимназије почети идуће године, ако буду готови планови.⁴

Према члану 6. Закона о средњим школама свака општина на чијој се територији подижу зграде за средње школе била је обавезна да уступи потребно земљиште. Београдска општина је 1896. год. откупила земљиште у Македонској улици звано Германова башта од власника Ђорђа Николајевића-Хаци, трговца. На тражење Министарства просвете Општина је 1899. год. уступила Министарству ово земљиште за подизање угледне зграде за Прву београдску гимназију. Пошто површина земљишта није била довољно велика, Министарство просвете је крајем 1902. год. откупило суседни плац са источне стране, на којем је била кафана „Кнез Михаило“. На тај начин је за подизање гимназијске зграде обезбеђено земљиште које се налазило на месту данашњег броја 29 у Македонској улици.⁵

Почетком 1903. год. Министарство просвете упутило је Министарству грађевина молбу за израду плана гимназијске зграде. Пројекат је израдио архитекта Драгутин Ђорђевић. Планови су свакако завршени пре 31. марта 1905. год. јер је до тог датума Драгутин Ђорђевић радио у Архитектонском одељењу Министарства грађевина, а првог априла је постао ванредни професор Универзитета. Првог септембра исте године у Архитектонском одељењу Министарства грађевина завршен је предрачун за зграду, урађен по упутству Драгутина Ђорђевића.⁶

Зграда у Македонској улици требало је да се сазида за Прву београдску гимназију али се од тога одустало. Почев од 1908. год. у документима се ова грађевина помиње само као зграда Друге београдске гимназије. Лицитација за зидање зграде Друге београдске гимназије одржана је у Министарству грађевина 13. новембра 1908. год. Грађење је поверено инжењеру Стојану Вељковићу, који се бавио пројектовањем зграда и предузимачким пословима.⁷

У марту 1909. год. завршено је рушење кућа које су се налазиле на земљишту у Македонској улици. Зидање гимназијске зграде отпочело је у априлу.⁸ Надзорни архитекта је био Душан Живановић, виши архитекта Министарства грађевина, а његов помоћник је био Владимир Симић, подархитекта у истом министарству.⁹ Предузимач Стојан Вељковић отпотовао је у августу 1909. год. у иностранство, па је овластио грађевинара Ота Лоренца да га заступа. Почетком 1910. год. Стојан Вељковић је поново био у Београду.¹⁰

У априлу 1910. год. у Дневном листу је објављена вест да се нова зграда за Другу београдску гимназију довршава – унутрашњост зграде је већ омалтерисана и скоро сува, па у следећој етапи изградње предстоје радови на фасади и на инсталацији централног грејања.¹¹ За време зидања зграде ћаци Друге београдске гимназије обилазили су градилиште. Када су у мају 1910. год. уклоњене скеле ћаци су били задивљени изгледом фасаде.¹² У току лета и јесени исте године зграда је повезана са водоводом и канализацијом и уведено је електрично осветљење.¹³

Тридесетог октобра 1910. год. прекинута су предавања у Другој београдској гимназији јер су зграде на Батал-џамији уступљене Женској гимназији. Иако су услови у овим зградама били нехигијенски, Женска гимназија је у њима почела да ради 18. новембра.¹⁴

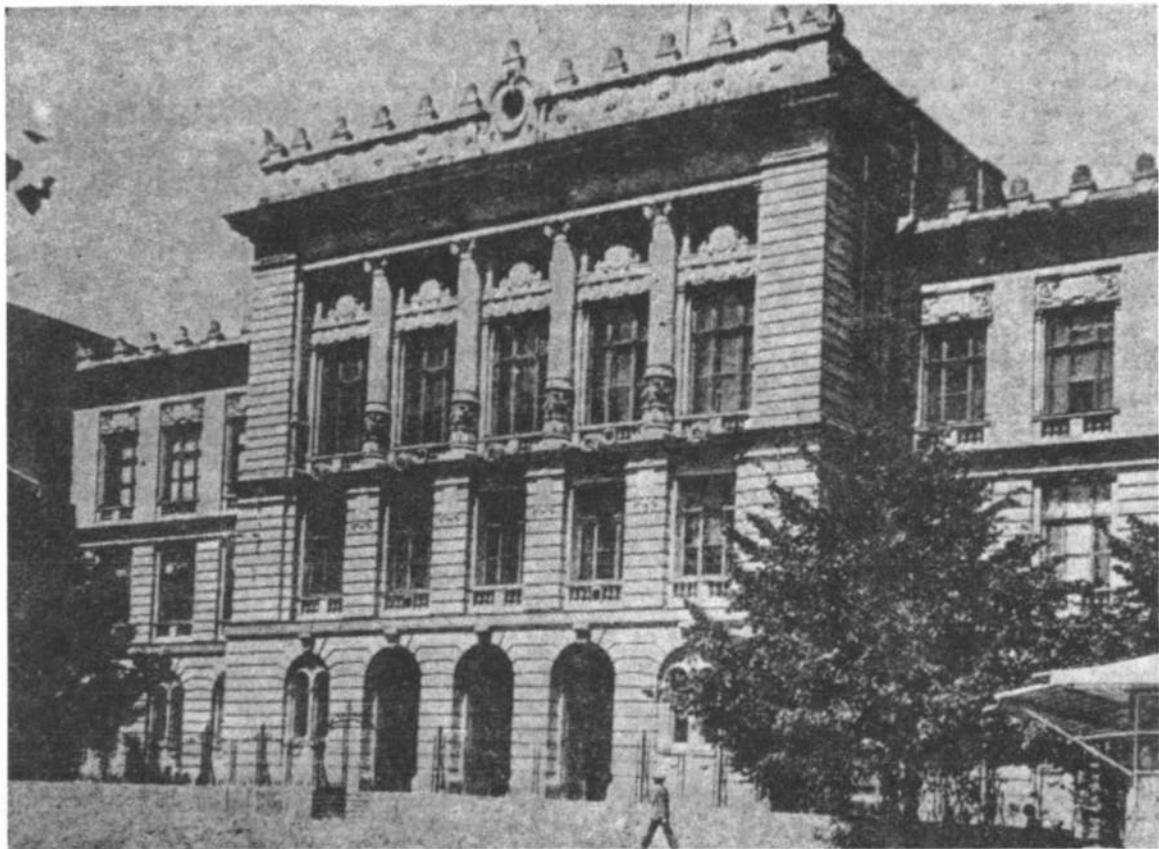
После исељења из стarih зграда требало је да се Друга београдска гимназија одмах пресели у нову зграду, али она још није била готова. Радови су завршени у новембру 1910. год. Да би школа могла да се усели, зграду је прегледала

Комисија за привремени пријем зграде. Чланови Комисије били су архитекти Министарства грађевина Драгутин Маслаћ и Светислав Путник и благајник Министарства просвете Никола Поповић. Зграда је предата директору гимназије 29. новембра 1910. год. До краја децембра у зграду је унет школски намештај. У исто време почела је да ради Комисија за колаудацију зграде, коју су сачињавали архитекти Драгутин Маслаћ и Светислав Путник и директор Друге београдске гимназије Миливоје Симић. Ова комисија је завршила рал у марту 1911. год.¹⁵

Почетак рада у новој згради Друге београдске гимназије свечано је обележен у недељу 2. јануара 1911. год. Тога дана су се ученици окупили у старим зградама гимназије, олакше су са наставницима прешли у нову зграду и присуствовали њеном освећењу. Прослава је настављена закуском и ћачким весељем. Предавања у новој згради почела су у понедељак, 3. јануара. Зграда је оставила такав утисак на ћаке, да су били „не само очарани него и збуњени“.¹⁶

Зграда Друге београдске гимназије била је од Македонске улице одвојена баштом, ограђеном гвозденом оградом на каменом постолју. Дужина фасаде износила је 48,90 м. Средњи део зграде, са улазом, био је обликован у виду ризалита и имао је већу висину него бочни делови, јер се ту, на другом спрату, налазила свечана сала, двоструко виша од осталих просторија у згради. Бочни делови зграде били су високи 17,20, а средњи део 21 м. Фасада је изведена у духу историзма, са декоративним елементима преузетим из различитих стилова (класицизам, ренесанса, барок). Улаз у зграду сачињавала су троја врата, лучно завршена. Исти завршетак имали су и прозори у приземљу. На ризалиту су се истицала четири стуба украшена рељефима и јонским капителима. Ови стубови налазили су се између прозора свечанске сале. Испод великих трокрилних прозора на првом и другом спрату биле су балустраде, а изнад прозора рељефни украси. Фасада се завршавала фризом и палметама, а у средини је било предвиђено место за сат. Вајани украси на фасади били су израђени од теракоте.¹⁷

Добре пропорције, складно распоређене масе и одмерено примењени украси давали су овој згради отмен и свечан изглед. Архитекта Драгутин Ђорђевић је пре израде пројекта за зграду Друге београдске гимназије радио у току 1903. год. заједно са архитектом Душаном Живановићем пројекат по којем су 1906. год. изведене Ваљевска гимназија и Трећа београдска гимназија (у Његошевој улици бр. 15). Када се упореде зграде Друге и Треће београдске гимназије заједно се сличности (срдњи део зграде истакнут

1. – Зграда Друге београдске гимназије. (Фотографија из књиге Сто година Друге Београдске гимназије 1870–1970, Београд, 1970, стр. 53)

1. – The building of the Second Belgrade High Schol (photo taken from the book »Sto godina druge beogradske gimnazije 1870–1970«, Beograd, 1970, page 53)

ризалитом и већом висином, стубови између прозора свечане сале, палмете као завршетак фасаде, слични рељефни украси изнад прозора). Због тога је у историји архитектуре оправдано изнето мишљење да је у поменутом заједничком пројекту архитекта Драгутин Ђорђевић радио „на спољној обради фасаде и на унутрашњој декорацији, а свакако и на компоновању маса.“¹⁸

За разлику од зграде Треће београдске гимназије, која се налази у пространом дворишту, зграда Друге београдске гимназије саграђена је на земљишту мањих димензија и неправилног облика. Због тога је основа зграде Треће београдске гимназије могла да буде симетрична, док се у случају Друге београдске гимназије наметнуло асиметрично решење. Поред главног дела зграде, који је био окренут према Македонској улици, зграда је имала и два крила у дворишту – лево дугачко 43,40 m и десно дугачко 8,10 m.

Зграда је имала сутерен, приземље и два спрата. У сутерену, који се налазио испод левог крила зграде, били су станови за послужитеље и ложача, ложионица и одељење за угаль.

У приземљу се, у средини главног дела зграде, налазио вестибил украшен са осам гранитних стубова који су се завршавали јонским капителима од белог мермера. Зидови вестибила били су оживљени таблама са вајаним украсима. Из вестибила је неколико степеника водило у ходник којим се ишло лево у канцеларије директора и секретара и собу за дежурног послужитеља, а десно у професорску читаоницу и библиотеску. У десном крилу била је једна учионица, а у левом крилу налазиле су се четири учионице, зоолошки-ботанички кабинет и ординација школског лекара.

На првом спрату су простор изнад вестибила заузимали учионица за физику и хемију и два

кабинета – физички и хемијски. Учионица за физику имала је димензије 9,30 x 9,50 м и била је опремљена као амфитеатар – имала је коси под са три реда клупа. Лево од поменутих просторија била је професорска канцеларија и соба за разредна већа, а десно једна учионица и ћачка библиотека. У левом крилу било је пет учионица а у десном једна.

На другом спрату, у средини главног дела зграде, налазила се сала за свечаности. Била је дугачка 18,30, широка 9,50 и висока 8,25 м. Осветљавала су је два реда прозора. Зидови сале биле су украшени гипсаним рељефима. На два места биле су извађане композиције од којих је свака имала грб у средини и две фигуре са стране. У сали је било места за 300 људи. Лево од сале налазила се мала учионица за музику, која је за време школских приредби служила за излазак извођача на позорницу у свечаној сали. Поред ове просторије била је једна учионица и геолошко-минералошки кабинет. Десно од сале била је једна учионица и географски кабинет. У десном крилу била је једна учионица, а у левом две учионице, цртачки кабинет и на крају велика учионица за цртање, дугачка 18,95 и широка 6 м. У овој учионици било је места за 60 ученика, који су седели за засебним столовима.

Висина свих учионица износила је 4 м, ширина 6 м, а дужина 8,45 – 11,95 м. Од седамнаест учионица Друге београдске гимназије њих седам су имале двојне табле а десет табле Николе Врсаловића. На овима се писало прном писаљком по хартији намотаној на ваљак. Изумео их је Никола Врсаловић, професор математике у Другој београдској гимназији.

Ходници су у главном делу зграде били широки 5 м, а у левом крилу 3 м. Имали су велике прозоре, а на зидовима су, између пиластара са јонским капителима, висиле слике из ботанике, зоологије, географије, етнографије и историје. У ходницима су били и чивилуци за капуте и кишобране. Зграда је имала три степеништа, једно у десном и два у левом крилу.¹⁹

Због нагиба земљишта школско двориште је нивелисањем подељено на горњи и доњи део. Доњи део дворишта био је одвојен од горњег јаким потпорним зидом, јер је био нижи од горњег за 3,5 м и налазио се у нивоу Кнез-Милетине улице (данас Улица 29. новембра). У време подизања зграде Друге београдске гимназије део Кнез-Милетине улице између Цетињске и Скадарске улице још није био просечен. Директор гимназије Миливоје Симић покушавао је више пута да преко Министарства просвете подстакне Београдску општину да просече овај део Кнез-Милетине улице, да би у доњи део дворишта могла да улазе кола са угњем. Просецање је изве-

дено тек после првог светског рата, и од тада је у доњи део дворишта могло да се улази из Кнез-Милетине улице.²⁰

Зграда Друге београдске гимназије није коришћена само за потребе школе. У њеним просторијама одржавани су концерти, изложбе и свечани скупови. У марта 1911. год. у свечаној сали били су изложени модели авиона које је израдио књижевник Стеван Петров Бешевић.²¹ Испитни концерт ученика и ученица Српске музичке школе одржан је у истој сали 14. јуна 1911. год.²² Ученици Друге београдске гимназије излагали су своје цртеже у јуну исте године у учионици за цртање.²³

У Београду је од 27. до 29. јуна 1911. год. одржан Десети свесловенски новинарски конгрес. Тим поводом је у згради Друге београдске гимназије приређена изложба словенских новина и часописа, која је трајала до 10. јула. Експонати су били распоређени у просторијама на другом спрату (у свечаној сали и пет учионица). Конгрес је отворен 27. јуна у згради Народне скупштине (налазила се на месту данашњег биоскопа „Одеон“). Олатле су учесници Конгреса преишли у зграду Друге београдске гимназије, где је престонаследник Александар Карађорђевић отворио изложбу.²⁴

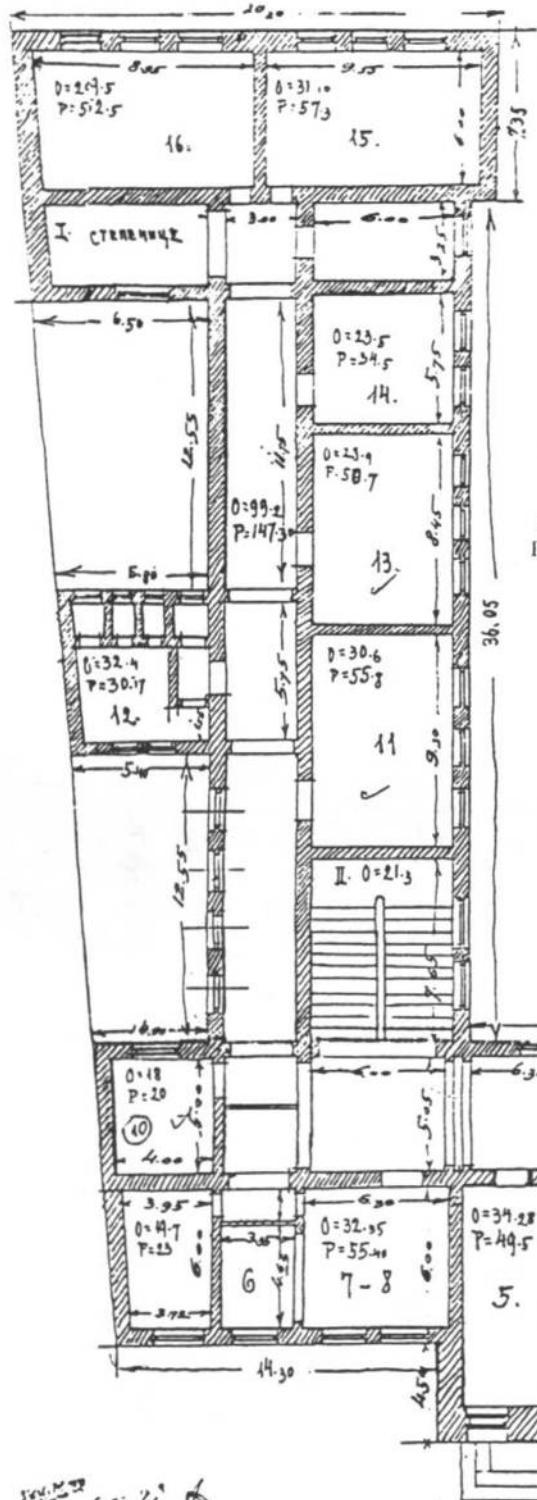
Следеће године, 22. фебруара, у сали Друге београдске гимназије одржана је свечана годишња седница Српске краљевске академије. Овом склопу присуствовао је краљ Петар Карађорђевић који је после седнице разгледао зграду у пратњи министра просвете Љубомира Јовановића.²⁵

Зграда Друге београдске гимназије приказана је на једној изложби у иностранству. У мају 1912. год. у Петрограду је одржан Први свесловенски конгрес о јавној и школској хигијени. На изложбу која је пратила конгрес послате су фотографије зграде Друге београдске гимназије. На њима се видела спољашњост зграде и унутрашњи простор (учионице, кабинети, учионица за цртање).²⁶

У згради Друге београдске гимназије одиграо се 1912. год. значајан културни догађај – Четврта југословенска уметничка изложба. Предавања у гимназији завршена су почетком маја, да би у просторијама на првом и другом спрату могли да се наместе експонати. За ову прилику испред улаза у зграду постављени су јарболи украшени тракама и венцима. На фасади, изнад улаза, истицао се велики плакат изложбе – сликарско остварење Јована Коњарека, вајара. Празничном изгледу изложбених просторија доприносило је зеленило. У недељу 13. маја био је vernisаж за уметнике и новинаре, а отварање је запазано за понедељак 14. мај. Тога дана у 11 сати

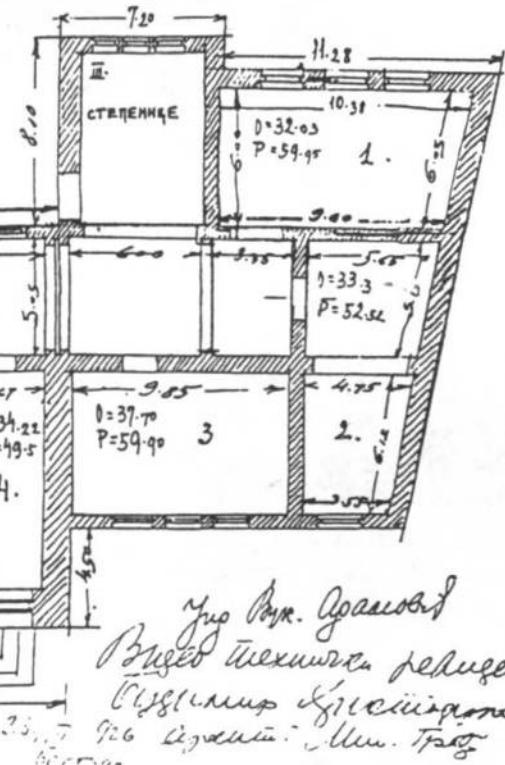
ПРИЗЕМЉЕ

ЗГРАДА ДРУГЕ БЕОГРАДСКЕ ГИМНАЗИЈЕ

2. – Основа приземља зграде Друге београдске гимназије.
Технички снимак из 1926. год. (Историјски архив Београда.
Управа града Београда. Техничко одељење. 157/927)

2. – The base of the ground floor of the Second Belgrade High Schol.
Photo from 1926. (The Historic Archive of Belgrade, the Belgrade City
Municipality. Technical Department, 157/927)

Час Рук. Дадашев
Видов техничка радионица
Објектнији која се налази у
Београду 926. седиште: Час. Грађ
Број: 120

у свечаној сали Гимназије присутне је поздравио председник Приређивачког одбора изложбе Љубомир Јовановић, министар просвете. Изложбу је отворио краљ Петар Карађорђевић, који је после отварања разгледао изложене уметничке радове. Међу њима се налазио и пројекат зграде Друге београдске гимназије. Изложба је трајала до 1. јула 1912. год.²⁷

За време првог балканског рата у згради Друге београдске гимназије радила је током октобра и новембра 1912. год. болница Руског првеног крста. После оправке зграде крајем новембра предавања су могла да буду настављена.²⁸

Продужено је и приређивање изложби у свечаној сали Гимназије. Ту су, у мају 1914. год, излагане слике Малине Глишића.²⁹

На самом почетку првог светског рата, у јулу 1914. год, зграда Друге београдске гимназије била је погођена аустријском гранатом која је ударила испод крова и оптетила вине одељења.³⁰ За време окупације Београда, од јесени 1915. до јесени 1918. год, Гимназија није радила, а зграда је коришћена за потребе аустријске војне болнице. У току рата уништен је школски намештај, архива, професорска и ћачка библиотека, као и збирке у кабинетима. Почетком 1919. год. зграда је оправљена и снабдевена неопходним намештајем, па су предавања могла да почну.³¹

Настављена је и традиција приређивања изложби у згради гимназије. У свечаној сали је у новембру 1919. год. излагао своја уметничка остварења сликар и вајар Пашко Вучетић.³²

У згради Друге београдске гимназије отворена је 7. јуна 1922. год. Пета југословенска уметничка изложба. Ову изложбу, која је трајала до краја јуна, отворио је министар просвете Светозар Прибићевић.³³

Друштво српских уметника „Лада“ приредило је у свечаној сали Гимназије своју девету изложбу сликарских и вајарских радова. Изложбу је 23. маја 1926. год. отворио ректор Универзитета Павле Поповић.³⁴

У свечаној сали гимназије почeo је 1923. год. да ради ћачки биоскоп. Представе су одржаване недељом пре подне, а после подне су у истој просторији приређиване забаве састављене од концертног дела и игранке.³⁵

У Другој београдској гимназији часови гимнастике држани су у дворишту и ходницима, све до јесени 1923. год. Тада је у доњем делу дворишта саграђена приземна зграда за гимнастичку вежбаоницу. Пројектант је био архитекта Момир Коруновић, а предузимач Драгутин Шићански, некадашњи ученик Друге београдске гимназије. Највећи део зграде заузимала је гимнастичка сала, а око ње су се низале остale просторије (свлачионице, купатила, канцеларије).³⁶

Гимназија је у току школске 1930/31. год. добила назив Државна друга мушки реална гимназија у Београду.³⁷

За време бомбардовања Београда 6. априла 1941. год. порушен је велики део гимназијске зграде. Срушена је и гимнастичка вежбаоница, у којој се у том тренутку налазила архива школе, па је и она уништена. Гимназија је радила у другим зградама, како за време рата тако и после ослобођења. У току 1946. и 1947. год. адаптиран је сачувани део зграде, па је школа могла да се усели у септембру 1947. год. Лево крило зграде, које је било оштећено, оправљено је, а од главног дела зграде остало је само приземље, и то леви бочни део, вестибил и већи део ходника. Лесни бочни део и десно крило зграде су уништени. Првобитна ограда испред баште замењена је новом, са капијом на десној страни. Начињен је и нови улаз у зграду, који је водио у ходник иза вестибила. На зиду ходника налазиле су се плоче са именима професора и ћака погинулих у другом светском рату. Вестибил је претворен у салу за приредбе и часове телесног васпитања, канцеларија директора преуређена је у наставничку зборницу, а канцеларија секретара у просторију за администрацију школе. У левом крилу зграде у сутерену су уређени станови за домаћина зграде и послужитеља, радионица, школска кухиња са трпезаријом и кабинет за предвојничку обуку. У приземљу и на спратовима било је укупно 14 ученионица.³⁸

Од 1953. год. школа је поново носила назив Друга београдска гимназија, а 1959. год. назvana је Гимназија „Иво Лола Рибар“.³⁹

У овом периоду Управа школе се залагала да се порушенни део зграде реконструише и то је 1957. год. одобрено Завод за урбанизам Београда. Комисија Секретаријата за просвету и културу града Београда утврдила је да је могуће зидање на старим темељима. Требало је да се уради пројекат и предрачун, па да градња почне 1958. год. Ова замисао није остварена. У мају 1961. год. зграда Друге београдске гимназије је поруџена, па је на њеном месту саграђена нова зграда Новинско-издавачког предузећа „Политика“. Гимназија је после неколико сеоба нашла коначни смештај у Каменичкој улици бр. 2, у бившој згради основне школе „Борис Кидрич“ која је укинута.⁴⁰

Зграда Друге београдске гимназије улазила је у ред значајних остварења београдске архитектуре са почетка XX века. У овој репрезентативној грађевини одвијао се важан део културног живота Београда. По функционалности простора и уметничком обликовању спољашњости била је једна од најмодернијих и најлепших школских зграда у Србији.

НАПОМЕНЕ

Скраћенице:

БОН = Београдске општинске новине

ДЛ = Дневни лист

СН = Српске новине

Годишњи извештај 1910/11 = Годишњи извештај о II београдској гимназији у школској 1910–1911. години, Београд, 1911.

Годишњи извештај 1911/12 = Годишњи извештај о II београдској гимназији у школској 1911–12. години, Београд, 1912.

Сто година Друге београдске = Сто година друге београдске гимназије 1870–1970, Београд, 1970.

¹ Ђорђе Кнежевић, *Историја Друге београдске гимназије 1870/1914*, Сто година Друге београдске, стр. 17–31. Гимназија Вука Стеф. Карапића. *Извештај о раду и ученичком најрејшу у школској 1898/99 години*, Београд, 1899, стр. 37. Гимназија Вука Стеф. Карапића. *Извештај о раду и ученичком најрејшу у школској 1899/1900 години*, Београд, 1900, стр. IX. *Друга београдска гимназија. Извештај о раду и ученичком најрејшу у школској 1903/4 години*, Београд, 1904, стр. 11.

² Годиџни извештај 1910/11, стр. 17–20. Гимназија „Иво Лола Рибар“ (раније Друга београдска). *Извештај о раду и ученичком најрејшу у школској 1960/61 годину*, Београд, 1961, стр. 21–23. [Огласи], СН, бр. 62, 19. III 1883, L, стр. 310. [Огласи], СН, бр. 224, 14. X 1883, L, стр. 1133. Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1883, Ф XXXII, р. 58.

³ Гимназија Вука Стеф. Карапића. *Извештај о раду и ученичком најрејшу у школској 1901/2 години*, Београд, 1902, стр. 102. Гимназија Вука Стеф. Карапића. *Извештај о раду и ученичком најрејшу у школској 1902/3 години*, Београд, 1903, стр. 81.

⁴ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1903, Ф 34, р. 78. Чланови Одбора били су: Марко Леко, професор Велике школе, Алекса Илић, прота, Лазар Обрадовић, учитељ, Драгомир Радуловић, трговац, др Коста Јовановић, хемичар, Никола З. Поповић, јувелир, Никола Николић, адвокат, Милош Савчић и Милан О. Петровић, инжењери и др Радивоје Вукадиновић, лекар.

⁵ Рад Ойцишинског одбора. Редовни саслушак 16. маја 1896. јод, БОН, бр. 22, 26. V 1896, XIV, стр. 88. Рад Ойцишинског одбора. Ванредни саслушак 12. јуна 1896. јод, БОН, бр. 30, 21. VII 1896, XIV, стр. 134. Рад Одбора ойцишинског. Редовни саслушак 18. фебруара 1899. јод, БОН, бр. 9, 7. III 1899, XVII, стр. 35. Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1899, Ф XV, р. 123; МПс, 1901, Ф 13, р. 48; МПс, 1902, Ф 53, р. 19 1/2; МПс, 1905, Ф 41, р. 96.

⁶ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1905, Ф 41, р. 96; МПс, 1911, Ф 87, р. 116. Архив Србије. Министарство грађевина. Несрећена грађа, фасцила 2. Стручница о ошварању Универзитета, Београд, 1906, стр. 144–145.

⁷ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1908, Ф 71, р. 145. Архив Србије. Министарство просвете. Деловодни протокол за 1908. год, бр. 18575. *Објава*, СН, бр. 237, 21. X 1908, LXXV, стр. 3. *Лицијације*, Српски технички лист, бр. 43, 26. X 1908, XIX, стр. 4 [дод].

⁸ *Објава*, СН, бр. 287, 21. XII 1908, LXXV, стр. 2. Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1909, Ф 30, р. 174; МПс, 1909, Ф 35, р. 248. Архив Србије. Министарство просвете. Деловодни протокол за 1909. год, бр. 3191.

⁹ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, Ф 12, р. 84; МПс, 1909, Ф 35, р. 256; МПс, 1909, Ф 62, р. 170.

¹⁰ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1909, Ф 49, р. 185. Архив Србије. Министарство просвете. Деловодни протокол за 1910. год, бр. 3566.

¹¹ *Друга нова гимназија*, ДЛ, бр. 102, 13. IV 1910, XXVIII, стр. 3.

¹² Милан Живадиновић, „Лиција“, Сто година Друге београдске, стр. 345.

¹³ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1910, Ф 75, р. 106. *Објава*, СН, бр. 161, 25. VII 1910, LXXVII, стр. 2.

¹⁴ Годиџни извештај 1910/11, стр. 10. Пресељавање школа, ДЛ, бр. 298, 31. X 1910, XXVIII, стр. 3. *Женска гимназија*, Д., бр. 316, 18. XI 1910, XXVIII, стр. 3. Нездраве ученице, Штампа, бр. 340, 10. XII 1911, X, стр. [3].

¹⁵ Годиџни извештај 1910/11, стр. 10, 17–20. Архив Србије. Министарство просвете. МПс. 1911, Ф 26, р. 34; МПс. 1912, Ф 22, р. 33.

¹⁶ Годиџни извештај 1910/11, стр. 10. Предавање у Другој гимназији, Штампа, бр. 344, 14. XII 1910, IX, стр. [2]. Предавање у II гимназији, Политика, бр. 2481, 13. XII 1910, VII, стр. 3. Друга гимназија, Мали журнал, бр. 3, 3. I 1911, XVIII, стр. 3. Милан Живадиновић, „Лиција“, Сто година Друге београдске, стр. 345.

¹⁷ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1911, Ф 87, р. 116. Годиџни извештај 1910/11, стр. 17–20. Љубомир Ж. Јевтић, *Ходочашће Другој мушкој гимназији*, Сто година Друге београдске, стр. 284.

¹⁸ Др Дивиша Ђурић-Замоло, *Градитељи Београда 1815–1914*, Београд, 1981, стр. 37.

¹⁹ Унутрашњост грађевине, намена просторија и школски намештај описаны су на основу следећих извора и литературе: Годиџни извештај 1910/11, стр. 17–20. Историјски архив Београда. Управа града Београда. Техничко одељење. 157/927. Архив Србије. Министарство МПс, 1911, Ф 87, р. 116. Архив Србије. Министарство просвете. Деловодни протокол за 1910. год, бр. 3508, 9525. Љубомир Ж. Јевтић, *Ходочашће Другој мушкој гимназији*, Сто година Друге београдске, стр. 284–288. Александар Костић, *Трајом прохујалих година*, Сто година Друге београдске, стр. 210–211. Вукић М. Миловић, *Неколике усјомене из времена школовања у Другој београдској гимназији*, Сто година Друге београдске, стр. 201. Ђорђе М. Карапанић, *Осам година у гимназијским клубовима*, Београд у сећањима 1919–1929, Београд, 1980, стр. 160–168.

²⁰ Годиџни извештај 1910/11, стр. 17–20. Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1910, Ф 21, р. 78; МПс, 1911, Ф 38, р. 133; МПс, 1911, Ф 39, р. 98. Архив Србије. Министарство просвете. Деловодни протокол за 1910. год, бр. 1100. Историјски архив Београда. Управа града Београда. Техничко одељење. 592–927.

Милан Јовановић-Стојимировић, *Силуете старој Београду*, Београд, 1971, стр. 62–63.

²¹ Годиџни извеџијај 1910/11, стр. 11.

²² Српска музичка школа, Београдске новине, бр. 159, 14. VI 1911, XVII, стр. [3].

²³ Изложба ученичким цртежима, Штампа, бр. 158, 11. VI 1911, X, стр. [3].

²⁴ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1911, Ф 25, р 114. Годиџни извеџијај 1911/12, стр. 24. Изложба словенских новина, ДЛ, бр. 167, 20. VI 1911, XXIX, стр. 3. X Словенски конгрес и изложба у Београду, ДЛ, бр. 172, 25. VI 1911, XXIX, стр. 2. Прави дан [Цесетог свесловенског новинарског конгреса], ДЛ, бр. 175, 28. VI 1911, XXIX, стр. 1. Свечано отварање изложбе, ДЛ, бр. 175, 28. VI 1911, XXIX, стр. 3.

²⁵ Годиџни извеџијај 1911/12, стр. 23.

²⁶ Исто, стр. 21.

²⁷ Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1912, Ф 26, р 3. Годиџни извеџијај 1911/12, стр. 24. Четврта Јујословенска Изложба. Отварање изложбе и прорада свечаности, Пијемонт, бр. 13, 12, 13, и 14. V 1912, II, стр. 2. Четврта Јујословенска Изложба, Пијемонт, бр. 132, 15. V 1912, II, стр. 2. Отварање изложбе, Политика, бр. 2988, 15. V 1912, IX, стр. 2. Надежда Петровићева, *Са четврте Јујословенске Изложбе у Београду*, Босанска вила, бр. 11 и 12, 30. VI 1912, XXVII, стр. 178–181. Четврта Јујословенска уметничка изложба у Београду, Вардар. Календар за престу годину 1913, Београд, 1913, стр. 69–72. Четврта јујословенска уметничка изложба, Београд. 1912 [Каталог], Београд, 1912, стр. 43–46. Драгутин Тошић, *Јујословенске уметничке изложбе 1904–1927*, Београд, 1983, стр. 98–101. Драгутин Тошић, *Плакати Четврте јујословенске уметничке изложбе*, Музеј примене уметности. Зборник, бр. 24/25, година 1980/1981, стр. 127–133.

²⁸ Резервне болнице у Београду, Штампа, бр. 295, 25. X 1912, XI, стр. [3]. Архив Србије. Министарство просвете. МПс, 1912, Ф 65, р 114. Архив Србије. Министарство просвете. Деловни протокол за 1912. год, бр. 20892, 21657, 22083.

²⁹ Архив САНУ, 10809.

³⁰ Под аустријским међима, Политика, бр. 3774, 22. VII 1914, XI, стр. 1.

³¹ Ђорђе Кнежевић, *Историја Друге београдске гимназије 1870/1914*, Сто година Друге београдске, стр. 50. Бранислав Глигоријевић, *Друга београдска гимназија између два рата 1918–1941*, Сто година Друге београдске, стр. 52–53.

³² Тодор Манојловић, *Изложба Пашка Вучешинића*, Политика, бр. 4225, 6. XI 1919, XVI, стр. 1.

³³ Драгутин Тошић, *Јујословенске уметничке изложбе 1904–1927*, Београд, 1983, стр. 129. Миодраг Влајковић, *О Другој гимназији листајући документа и школске извеџије*, Сто година Друге београдске, стр. 185.

³⁴ Радоје Марковић, *Јуче је отворена девета изложба „Ладе“*, Време, бр. 1590, 24. V 1926, VI, стр. 6. Милан Кашанић, *Девета изложба друштва српских уметника „Лада“*, Српски књижевни листник, н. с. бр. 3, I. VI 1926, књ. XVIII, стр. 217–218.

³⁵ Бранислав Глигоријевић, *Друга београдска гимназија између два рата 1918–1941*, Сто година Друге београдске, стр. 78. Славољуб Живановић, *Забаве у доносици*, Београд у сећањима 1919–1929, Београд, 1980, стр. 261–262. Љубомир Лопрић, *Од йољанчеша до фудбалској супердиона*, Београд у сећањима 1930–1941, Београд, 1983, стр. 99.

³⁶ П. Једна шековина Београда, Политика, бр. 5527, 13. IX 1923, XIX, стр. 3–4. Историјски архив Београда. Управа града Београда. Техничко одељење. 3059/40.

³⁷ Државна друга мушка реална гимназија у Београду. *Извештија за школску 1930–31*, Београд, 1931, стр. 1.

³⁸ Јован Марјановић, *Друга гимназија у периоду рата и ослободилачке борбе 1941–1944*, Сто година Друге београдске, стр. 92–105. Олга Јелић, *Друга гимназија од ослобођења до данас*, Сто година Друге београдске, стр. 113, 136–138. Друга београдска гимназија. *Извештија за школску 1953/54* годину, Београд, 1954, стр. 5–6. Гимназија „Иво Лола Рибар“ (ранје Друга београдска). *Извештија за школску 1960/61* годину, Београд, 1961, стр. 34. Подаци из ових публикација допуњени су подацима из усменог саопштења Мирјане Петковић, историчара књижевности, бивше ученице Друге београдске гимназије, којој овом приликом срдечно захвалjuјем. Изглед адаптиране зграде Друге београдске гимназије може да се види на фотографији из колекције новинара Војина М. Ђорђевића, снимљеној 1961. год, која се чува у Завичајном одељењу Библиотеке града Београда (Ф-Н-387).

³⁹ Олга Јелић, *Друга гимназија од ослобођења до данас*, Сто година Друге београдске, стр. 140, 143.

⁴⁰ Исто, стр. 142, 153–154. Друга београдска гимназија. *Извештија за школску 1956/57* годину, Београд, 1957, стр. 17. Друга београдска гимназија. Школа за образовање кадрова преводилачке стручке „Иво Лола Рибар“. *Извештија за школску 1979–1980* годину, Београд, 1980, стр. 12.

Svetlana V. Nedić

THE BUILDING OF THE SECOND BELGRADE HIGH SCHOOL

The building of the Second Belgrade High School was situated in Makedonska Street 29. It was constructed according to the design of the eminent Belgrade architect Dragutin Đorđević. The contractor was eng.

Stojan Veljković. The outside of the building was made in the spirit of historicism with decorative elements taken over from various styles (Classicism, Renaissance, Baroque). Aside the main part of the building facing

the street, there were also two wings in the school yard. The building had basement, ground floor and two stories. This high school had seventeen classrooms, several cabinets and offices, a separate room for drawing, amphitheater for physics and chemistry, as well as a vast hall for celebrations. As to the functionality of the space and decoration of the outside, the school belonged to

the most modern and beautiful school buildings in Serbia. The building was not used for teaching only, but also for exhibitions, concerts and festive gatherings. During the Second World War a large part of the school was pulled down. The part which survived was adapted and lectures were given until 1961 when this part of the building was also pulled down.